

**PERE BESSÓ: Un itinerari personal
vers *La terra promesa*.**

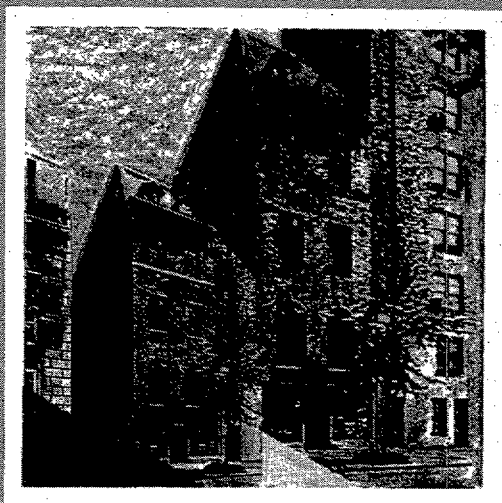
Aquest nou llibre de Pere Bessó, *La terra promesa*¹, proposa un itinerari personal expressat amb faules i paràboles² destinades a mitigar el dolor de la memòria i dels sentiments «que no puc esmentar i són vius». D'aquesta manera, el poeta estableix una complicitat amb el lector a la vegada que li fa compartir, per conegut, el camí encetat en el llibre.

El poemari, encapçalat per un *Pòrtic*, és format per sis seccions alternant aquelles —la segona i la quarta— en què Bessó ret diversos homenatges literaris³ amb les referides al viatge pròpiament dit. En aquests, que s'inicien amb *Paisatges de l'herba baixa*, el marc sofreix una transformació pel que fa als seus atributs essencials: la pluja, l'herba, el sol, l'oratge en definitiva; fins arribar a la ciutat que «de sobte... és antiga»: és l'hivern i el capvespre. Heus ací, doncs, el punt de partida i el moment de la presa de consciència de la soledat. La tercera secció continuació de l'esmentada anteriorment,

s'inicia amb el dubte i, una vegada més, el canvi de marc —el migdia— és determinant: es tracta també del desengany a la vegada que de l'anticipació de «la fragor dels ocells lliures». Tanmateix, el poeta sap que la mort pot arribar inesperadament i, en aquest cas caldrà refugiar-se en la «memòria feble». La cinquena secció, *Gosadia de la carn*, és aquella en què es fa més palesa la solitud del subjecte líric, adés presentat en tercera persona singular o mitjançant un jo escènic plural per a qui, amant vençut, a l'hivern, «només vici, paüra, abandó i indolència./L'única manera dòcil de sentir la vida»⁴ constitueix el refugi possible. Finalment, la darrera secció, *La Terra Promesa* s'inicia amb «Mai més no hauré de retornar a l'hivern, on el subjecte, aixoplugat amb idèntic sostre però conscient d'allò que ens destorba: «perfums, paisatges, paraules», «al voltant de la pàtria enrunada»; intenta desxifrar l'entorn de la febre i el conjura fins arribar «al comú desig de ser amorosos de la terra, lliures». Tota aquesta secció, doncs és un exercici de depuració programà-

ENRIC MASSÓ

UNA CASA DE VEÏNS

RAIXA

tica adreçat a ell mateix: «cada hora és teua des d'ara» i «evoquem el desvetllament de l'esperança»¹. Una esperança, però, no exempta encara de precaucions davant la mort que arribarà.

Tot plegat, doncs, constitueix un teixit d'imatges ric, que només hem pogut resumir ací, acompanyat d'un llenguatge on no manquen els arcaïsmes com «nuus», «metré», «flum», etc. ben adients al discurs poètic de Bessò que cal entendre com una visió personal i solitària del món, però extensible a la col·lectivitat, on les paraules juguen un paper fonamental i ambivalent —destorben però són també el suport del discurs— tant en l'aspecte purament literari com el més estrictament vivencial.

---

¹ PERE BESSÒ: *La terra promesa*. Editorial Bromera. Col·lecció Bromera/Poesia. Alzira, 1988.

² *Confessió al lector*, p. 38. Aquest poema, que clou la tercera secció, és també la clau per a entendre-la des d'un punt de vista social subjectivat en l'aventura personal del poeta.

³ Aquests homenatges van adreçats a Rimbaud, Apollinaire, Kavafis i Fouad Gabriel Naffah a *Tres semblances i una presència* i Arnaut Daniel i la Comtessa dia a *Cançons de fin amors*.

⁴ p. 51.

⁵ p. 72.

Joan BROSSA: *Ventall de poemes urbans*. Edicions de la Guerra, València, 1988.

Llegir aquest recull de Joan Brossa produeix, en primer lloc, una ne-

cessitat d'ampliar el concepte de llenguatge poètic fins a uns límits difícils de precisar. Direm, doncs, que allò que palesa el llibre és una distorsió de les mateixes funcions del llenguatge de manera que en bona part del poemari trobarem textos que pertanyen, en principi, a registres ben diferents als poètics: les notícies breus, els apunts d'un jurat literari, els comentaris de fets diversos, notes sobre escenografia, etc.

Tanmateix, aquesta visió superficial, té una sèrie de contrapartides quan comprovem que el conjunt ofereix una visió coherent del món; perquè una vegada més Joan Brossa es presenta com al poeta controvertit, descregut, crític i divers que sempre ha estat: els temes i el tractament porten el lector a preguntar-se si la urbanitat que dóna títol al llibre arribarà a fer transgredir les lleis de la poesia, si el tractament sovint trivial de la realitat, de l'anècdota, no ens està fent perdre de vista la globalitat, si les constants ruptures del sistema que trobem en alguns textos no seran el reflex del desencís produït per un món incapaç de crear res que valga la pena de mirar amb uns altres ulls que no siguin els de l'autor-poeta d'aforismes i reflexions propis de qui ja és de tornada però que sap provisional la seua obra¹ i, malgrat tot, no renuncia a la reelaboració sèria real o fictícia.

---

¹ En aquest sentit cal remarcar la nota que encapçala el llibre: «Els poemes que aplega aquest muntatge pertanyen a uns llibres inèdits, encara sense títol definitiu».

Martí Genís i Aguilar

Novel·les vigatanes

*biblioteca
popular
curial*

**Enric MASSÓ: *Una casa de veïns*.
Editorial Moll. Biblioteca Raixa.
Palma de Mallorca, 1989.**

L'aparició d'*Una casa de veïns* pot considerar-se com una novetat malgrat que és una obra escrita fa una trentena d'anys. El llibre, qualificat costumista que ho és certament, presenta diferents històries interferides o estampes de personatges ja que tots ells viuen a la mateixa escala d'un bloc de cases a la València de la postguerra. Aquestes històries interferides donen coherència al conjunt del llibre perquè un sistema recurrent va travant les peripècies del grup humà de manera que l'ambient i la història, la narració i la descripció, s'equilibren i proporcionen una lectura amable i divertida com ho és també el tractament dels personatges per part del narrador. El conjunt presenta una sèrie de capítols amb personatges centrals diferents que donen la impressió d'una acció inacabada, fins al punt que el lector arriba a caure en el parany de creure's davant d'un llibre d'històries incompletes. Tanmateix i paral·lelament a aquesta sensació equívoca, hom té el desig de continuar cercant la solució als conflictes que va semblant cada unitat narrativa. El recurs, per fi, que empra molt encertadament Massó és aquell de deixar les respostes als problemes dels personatges centrals de cada conte per a un altre capítol on aquests personatges seran secundaris. Així, per exemple i tal com s'esdevé en altres casos, aquesta relació

entre capítols s'estableix entre *La metamorfosi* i *La festa*, situats el primer a l'inici del llibre i el segon en setè lloc.

En definitiva el tractament costumista es reforça amb el fet que Enric Massó (Barcelona, 1914-1986) ambienta l'acció a València mitjançant un dialecte valencià fins i tot en el cas de la família Marrugat que, procedent de Barcelona, fa «una quinzena d'anys que viu a València». Hem de lamentar tanmateix que el text tinga algunes errades que desdibuixen lleugerament el dialecte però tenen una importància tan minsa que bastaria amb una revisió per a retornar al llenguatge l'interés que indubtablement té.

El llibre de Massó s'ha editat amb la intenció de reivindicar un autor que ha tingut la desgràcia d'arrabassar un premi a *La Plaça del Diamant*. Sense intenció de fer cap tipus de comparança entre un autor o l'altre, sembla que allò que va arraconar Massó foren les modes, les tendències i possiblement el mandarinisme cultural quan en circumstàncies normals haurien pogut compartir la «glòria» literària autors tan diferents com el guanyador i la il·lustre perdedora del Premi Sant Jordi de 1960. Al cap de tants anys, quan ja no hi podem fer res, fóra lamentable que ens deixem portar per aquesta circumstància sense tenir en compte la valua de l'obra de Massó. Llegir-la serà la seua millor i ben justa reivindicació.

Martí GENÍS i AGUILAR: *Novel·les vigatanes*. Editorial Curial, Col·lecció Biblioteca Popular Curial, 15. Barcelona, 1989.

La tasca de recuperació d'autors, principalment decimonònics poc coneguts del gran públic actual, que fa l'editorial Curial a través de la seua Biblioteca Popular arriba al volum quinzé amb el títol que ara comentem de Martí Genís i Aguilar (1847-1932), un escriptor vigatà marcat per dues grans constants al llarg de la seua vida: per una banda la procedència rural que li proporcionava el llenguatge ric que utilitza i per l'altra el fet d'haver estat fundador de l'Esbart de Vic juntament amb Jacint Verdaguer entre altres membres.

Per una altra banda hem de tenir en compte que si bé Genís i Aguilar no fou exclusivament narrador, és en aquest gènere on destacà més i, de fet, cal esmentar també la circumstància d'haver coincidit en el temps amb Narcís Oller. Però mentre aquest va intentar, de vegades infructuosament alliberar-se de la seua formació romàntica, Genís i Aguilar s'hi troba còmode i es deixa portar per les convencions del moviment.

Novel·les vigatanes és format per tres narracions curtes amb un interès suficient perquè hi puguem trobar el tremp narratiu de l'autor, a la vegada que ens enfrontem a una mostra molts significativa dels ingredients d'una narrativa típica del seu moment: Per una banda l'autor es complau a presentar en tots tres relats un marc espacial detallat on la bondat natural es veu torbada per

forces desestabilitzadores màgiques com a *La llum blava* o més realistes com a *L'espalmada* i *Dos albatx de mitja pompa*. Tanmateix en tots tres casos el resultat final esperat es modifica per la intervenció d'un Deus ex-machina que actua com a redemptor de les ànimes bones i provoca el penediment en aquelles que anaven errades com és el cas de l'hereu de Vilalta al primer relat.

En segon lloc cal esmentar un altre punt comú a les tres novel·les: l'amor impossible a *Dos albatx de mitja pompa* i el triangle amorós a les altres dues on la dona, sempre virtuosa, ha d'enfrontar-se a les proves de la fatalitat.

Finalment, pel que fa al discurs, cal destacar com a element típic de Genís i Aguilar l'ús d'un narrador des de dins o des de fora de la història però sempre implicat d'una o altra manera que a la vegada té cura d'aproximar-se al lector bé a través d'un oient textualitzat en forma de personatge d'una història marc com a *Dos albatx...* o bé com a anònim destinatari del relat. Tot plegat, i tal com hem insinuat al començament, hi ha un estudiat equilibri entre narració i descripció on podem veure un llenguatge caracteritzat per grans recursos de vocabulari que palesen la procedència geogràfica de l'autor. En definitiva *Novel·les vigatanes* i tota l'obra de Martí Genís i Aguilar constitueix una fita indefugible per a estudiar una etapa poc coneguda de la història de la literatura catalana.

TOMÁS LLOPIS I GUARDIOLA